

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศ สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ การพัฒนา "คน" เพราะคนในประเทศเปรียบเสมือนทรัพยากรอันมีค่าที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพ จึงจะเป็นแรงผลักดันให้ประเทศเจริญก้าวหน้า บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ การพัฒนาคนในด้านคุณภาพต้องคำนึงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะผู้ต้องขังหรือผู้ด้อยโอกาส บุคคลเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาและช่วยเหลืออย่างรีบเร่งและงานที่จะพัฒนาหรือช่วยเหลือผู้ต้องขังได้ในระดับหนึ่ง คือ งานด้านการฝึกอบรมวิชาชีพ ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้ต้องขังประพฤติตนเป็นพลเมืองดีได้ต่อไป เนื่องจากผู้ต้องขังส่วนมากไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งและขาดฝีมือในการทำงาน นักทันตวิทยามีความเห็นที่ "ปัญหาที่ยากที่สุดในการบริหารงานเรือนจำ ก็คือ ขจัดความเกียจคร้านของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปล่อยให้ผู้ต้องขังว่างงาน ย่อมจะนำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางสุขภาพจิตและทางกายของผู้ต้องขัง ซึ่งจะนำไปสู่การก่อความวุ่นวายหรือขาดความสงบเรียบร้อยในเรือนจำและทัณฑสถาน" การจัดให้ผู้ต้องขังได้ฝึกวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและใช้แรงงานผู้ต้องขังถือเป็นหัวใจของการบริหารงานเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งมีเป้าหมายและความจำเป็นในการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง (ประเสริฐเมฆมณี, 2525: 141-142) คือ

1. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อการลงโทษ การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษโดยถือว่าผู้ต้องขังเป็นผู้ประทุษร้ายต่อสังคม ควรที่จะได้รับโทษให้ได้รับความลำบากยากเข็ญด้วยการใช้ให้ทำงานหนักระหว่างถูกคุมขัง เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นถือเป็นเยี่ยงอย่าง
2. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการทำงาน ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความเกียจคร้านในการทำงาน ไม่ชอบประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง ฉะนั้นการกำหนดระเบียบให้ผู้ต้องขังทำงานให้ตระหนักถึงประโยชน์จากการทำงาน
3. การฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังเพื่อเหตุผลทางการปกครองและรักษาระเบียบวินัย ผู้ต้อง ขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถาน มักมีความรู้สึกกระวนกระวาย หงุดหงิด ฟุ้งซ่าน เพราะถูกจำกัดอิสรภาพ ฉะนั้นการปล่อยให้ผู้ต้องขังว่างงานหรือใช้เวลาว่างไปในทางไม่เป็นประโยชน์ ย่อมส่งผลให้ผู้ต้องขังวุ่นวายและแสดงออกไปในทางฝ่าฝืนวินัยหรืออาจร่วมกันก่อความวุ่นวายในเรือนจำและทัณฑสถานได้ ฉะนั้น การจัดให้ผู้ต้องขังได้ทำงานเต็มเวลาย่อม

เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยขจัดความฟุ้งซ่านของผู้ต้องขังและยังเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการแก้ไข
 ปรุ่่งแต่งผู้ต้องขังอีกด้วย

4. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายของรัฐ การควบคุมและแก้ไขปรุ่่งแต่ง
 ผู้ต้องขังสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู การจัดสวัสดิการและอัตราค่าจ้างหน้าที่ ฉะนั้น
 จึงจำเป็นต้องใช้แรงงานผู้ต้องขัง เพื่อหารายได้ไว้เป็นทุนหมุนเวียน เพื่อแบ่งเบาภาระทาง
 งบประมาณของประเทศ

5. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การใช้แรงงานผู้ต้องขัง
 ในเรือนจำเปิดหรือเรือนจำชั่วคราว เพื่อบุกเบิกพื้นที่ทางเกษตรกรรมหรือปลูกสวนป่าหรือการ
 ใช้แรงงานผู้ต้องขังทำงานสาธารณะทดแทนการถูกลงโทษจำคุก เป็นต้น

6. การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ การฝึกวิชา
 ชีพผู้ต้องขังโดยเรือนจำและทัณฑสถานต้องพัฒนาการฝึกวิชาชีพจนถึงขั้นมีความรู้จนสามารถ
 ประกอบหาเลี้ยงชีพได้ภายหลังพ้นโทษไปแล้ว

การจัดการด้านการศึกษาอบรมแก่ผู้ต้องขัง เป็นข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับ
 ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกับข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ โดยได้บัญญัติถึง
 ความสำคัญของการศึกษาของผู้ต้องขังไว้ คือ ทัณฑสถานเรือนจำจะต้องจัดให้ผู้ต้องขังทุกคน
 ได้ศึกษาต่อเท่าที่ผู้ต้องขังสามารถจะรับ ประโยชน์จากการศึกษาได้ รวมทั้งให้มีการสอนทาง
 ศาสนาแก่ผู้ต้องขังอย่างกว้างขวางเท่าที่จะทำได้ การให้การศึกษาแก่ผู้ต้องขังที่อ่านหนังสือไม่
 ออกและผู้ต้องขังวัยหนุ่มจะต้องเป็นการศึกษาภาคบังคับและต้องได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษ
 จากฝ่ายบริหารงานเรือนจำอย่างใกล้ชิดและพึงปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับระบบ
 การศึกษาของชาติให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อว่าภายหลังจากการปลดปล่อยไปแล้ว
 อาจจะไปศึกษาต่อได้สะดวก

ดังนั้น การจัดให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาเล่าเรียนหรือได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพ ถือว่า
 เป็นสิ่ง จำเป็นเพราะว่าผู้ต้องขังเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคม ควรส่งเสริมให้ได้รับโอกาส
 ในการ ศึกษาฝึกอบรมและผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานส่วนใหญ่
 เป็นผู้มีความรู้่น้อย ด้วยเหตุดังกล่าวผู้ต้องขังเหล่านี้ควรได้รับการฝึกอบรมด้านวิชาชีพต่าง ๆ
 ให้เพียงพอและจากการสังเกต เมื่อผู้วิจัยได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรฝึกอบรมวิชาชีพด้าน
 ห้องสมุด ผู้วิจัยได้พบว่าวิชาชีพด้านห้องสมุดเป็นวิชาชีพหนึ่งที่สามารถช่วยให้ผู้ต้องขังได้รับ
 ความรู้และสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพได้เมื่อพ้นโทษ
 แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องต่างๆ ของการฝึกอบรมวิชาชีพในทัณฑสถาน ทำให้รูปแบบของ
 การฝึกวิชาชีพห้องสมุดที่ดำเนินการฝึกอบรมอยู่ในปัจจุบันไม่สมบูรณ์แบบ ในฐานะที่ผู้วิจัย
 เป็นอาจารย์สอนวิชาการเขียนรายงานและการใช้ห้องสมุด เล็งเห็นว่าวิชาห้องสมุดเป็นวิชาที่
 สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ดังนั้นจึงมีแนวคิด ว่า ควรทำการศึกษาถึงความ
 ต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุดของผู้ต้องขังเพื่อนำมูลเบื่องต้นที่ได้รับมาเป็นมาเป็น

กรอบในการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุดให้เหมาะสมกับผู้ต้องขัง พร้อมกัน
นี้เมื่อได้พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมแล้วผู้วิจัยจะทำการถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพด้าน
ห้องสมุดให้กับผู้ต้องขังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขังในทัณฑสถาน
จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขังในทัณฑสถาน
จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพห้องสมุดที่ได้พัฒนารูปแบบแล้วตามผลการวิจัยที่
ศึกษามา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพห้องสมุดสำหรับผู้ต้องขัง
ในทัณฑสถานจังหวัดปทุมธานี
2. เมื่อทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยแล้วจะทำการนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนา
รูปแบบการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังในสังกัดทัณฑสถาน/เรือนจำจังหวัดปทุมธานี
3. ความต้องการฝึกอบรมในครั้งนี้ จะศึกษาและถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพห้องสมุด
เฉพาะหัวข้อ การวิเคราะห์เลขหมู่ระดับทศนิยมดิวอี้ การสืบค้นสารสนเทศด้วยคอมพิวเตอร์
การเขียนเอกสารอ้างอิง การจัดทำบัตรรายการทรัพยากรสารสนเทศและการซ่อมหนังสือ เท่านั้น
4. หลังจากฝึกอบรมครบตามหลักสูตรของโครงการแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องทำ
การประเมินโครงการหรือหลักสูตรการฝึกอบรมในครั้งนี้ทุกคน เมื่อได้รับการฝึกอบรมครบตาม
หลักสูตรแล้ว จะทำการมอบวุฒิบัตรให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อไป

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ทัศนสถาน หมายถึง สถานที่กักขังผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมาย ในที่นี้หมายถึง ทัศนสถานเรือนจำในสังกัดของจังหวัดปทุมธานี 6 แห่ง ประกอบด้วย เรือนจำจังหวัดปทุมธานี เรือนจำอำเภอธัญบุรี ทัศนสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี ทัศนสถานบำบัดพิเศษหญิง จังหวัดปทุมธานี ทัศนสถานวัยหนุ่มกลางและสถานกักขังกลางจังหวัดปทุมธานี

ผู้ต้องขัง หมายถึง ผู้กระทำความผิดร้ายแรงถึงขั้นต้องถูกกักขังในทัศนสถาน/เรือนจำของจังหวัดปทุมธานี

การฝึกอบรม หมายถึง การถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุดให้กับผู้ต้องขังในทัศนสถาน/เรือนจำจังหวัดปทุมธานี

วิชาชีพด้านห้องสมุด หมายถึง วิชาชีพทางด้านบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย หัวข้อ การวิเคราะห์เลขหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้ การสืบค้นสารสนเทศด้วยคอมพิวเตอร์ การเขียนเอกสารอ้างอิง การจัดทำบัตรรายการทรัพยากรสารสนเทศและการซ่อมหนังสือ เป็นต้น

การฝึกอบรมวิชาชีพห้องสมุด หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ในสาขาวิชาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์เลขหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้ การสืบค้นสารสนเทศด้วยคอมพิวเตอร์ การเขียนเอกสารอ้างอิง การจัดทำบัตรรายการทรัพยากรสารสนเทศ และการซ่อมหนังสือ เป็นต้น

เนื้อหาการฝึกอบรม หมายถึง เนื้อหาในหัวข้อการวิเคราะห์เลขหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้ การสืบค้นสารสนเทศด้วยคอมพิวเตอร์ การเขียนเอกสารอ้างอิง การจัดทำบัตรรายการทรัพยากรสารสนเทศและการซ่อมหนังสือ

รูปแบบการฝึกอบรม หมายถึง รูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมสำหรับใช้ในการถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุดให้กับผู้ต้องขังในทัศนสถานเรือนจำจังหวัดปทุมธานี โดยการทำการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังและทำการศึกษาความต้องการ

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง ผู้ต้องขังที่สังกัดในทัศนสถาน/เรือนจำของจังหวัดปทุมธานี ที่มีโทษเหลือไม่เกิน 1 ปี หรือผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในห้องสมุดหรือมีหน้าที่ดูแลห้องสมุดในระหว่างที่ต้องโทษอยู่ หรือผู้ที่มีความสนใจและต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุด เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ จำนวน 6 รุ่นๆ ละ 25 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน

วิทยากร หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่มีหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ หรือผู้ที่มีความรู้ เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ตรงกับเนื้อหาของโครงการเป็นอย่างดี

การประเมินผลหลักสูตรการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอยหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จที่ได้รับจากการ ฝึกอบรมของผู้ต้องขังที่มีต่อการถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุดในครั้งนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทราบความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุดของผู้ต้องขังในทัณฑสถาน จังหวัดปทุมธานี
2. ได้รูปแบบที่เหมาะสมกับการถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุดให้กับ ผู้ต้องขังในทัณฑสถานจังหวัดปทุมธานี และสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางเพื่อ พัฒนาการถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ ได้อีกด้วย
3. เพื่อถ่ายทอดการฝึกอบรมวิชาชีพด้านห้องสมุดที่ได้พัฒนารูปแบบแล้วตามผล การวิจัยที่ศึกษามา
4. ผู้ต้องขังในทัณฑสถาน/เรือนจำจังหวัดปทุมธานีได้รับการพัฒนาศักยภาพ พร้อมทั้ง ยังส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งทางสังคม
5. ทัณฑสถาน/เรือนจำหรือหน่วยงานต่างๆ ที่มีหน้าที่บริการวิชาการแก่สังคม สามารถ นำผลของการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นกรอบของแนวทางในการปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา เรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือการให้ความรู้แก่ผู้ด้อยโอกาสได้ตรงตามความต้องการและสอดคล้อง กับยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมที่มีคุณภาพต่อไป